

Historisch portret

SCHIPPERKE

Vintage foto: dame met drie Schipperkes. Fotograaf onbekend.

- Spitshond, Schipperskees of kleine herder? -

In oude geschriften, documenten en boeken of op prenten en schilderijen is de geschiedenis van honden vastgelegd. En dan vooral het werk dat ze doen. Meegaan op jacht, het drijven en hoeden van een kudde, het bewaken van huis en hof en het gezelschap houden van de mens. Elke maand gunt ONZE HOND de lezer een inkijkje in de rijke historie van een rashond. Deze maand het Schipperke.

Een prachtig schilderij uit 1899 van John Henry Frederick Bacon (1866-1914), getiteld 'Col. Temple's daughter Maud'.

Weelderige manen

Hoe lastig het soms kan zijn om een bepaald ras in te delen in een rasgroep, zien we bij het Schipperke. Dr. Emil Hauck (1879-1972), een Oostenrijkse veterinaire en kynoloog, en Richard Strebel (1861-1940), een Duitse kynoloog, auteur en hondenschilder, zijn beide van mening dat het Schipperke moet worden gerekend tot de Spits-honden en daarmee thuishoort in rasgroep 5 (Keeshonden en Oertypen).

Tegenover de 'Spitshonden kenners' staan de 'Herdershonden kenners', die van mening zijn dat het Schipperke de kleinste variant is in de groep herdershonden. Dat zijn, onder anderen, Ingeborg Gräfin von Wedel (1894-1971) en ook de grote Zwitserse kynoloog Hans Räber (1918-2008). Zij spreken zich uit voor een indeling bij de herdershonden en daarmee een plaats in rasgroep 1 (Herdershonden en Veedrijvers). Net als vele anderen dragen zij aan dat een schipper niets anders is dan een scheper, een herder dus. Scheper is een begrip dat ook bij andere herdershonden opduikt.

Wie op het uiterlijk van het Schipperke af gaat, kan in hem een verkleinde vorm van een Keeshond zien, maar tegelijkertijd lijkt het Schipperke op een dwerguitvoering van een van de Belgische herdershonden, namelijk de Groenendaeler.

We laten de kynologen uit vroeger tijd maar even met rust en sluiten ons aan bij de mening van Dr. Hans Räber – nog altijd mijn gids in twijfelgevallen – die de discussie besluit met: Het harde haar, dat weelderige manen vormt om de hals, op de schouders en bij de broek aan de achterpoten, verschilt duidelijk van de beharing van de Spits-honden. Het is daarom juist dat de FCI in hun nomenclatuur het Schipperke nu indeelt bij de Herdershonden.

Chique vertaling

Behalve de vraag in welke rasgroep het Schipperke thuishoort, is er ook onenigheid over de betekenis van de naam geweest. De rasstandaard stelt heel duidelijk: *Schipperke is in het Vlaams kleine herder*. Tot zo ver alles helder. Echter, telkens in de historie wordt gesuggereerd dat de naam afkomstig is van het beroep schipper. Schipperke is derhalve 'een kleine schipper', zodat de Engelsen praten over de *little boatman*, *little skipper* of *little barge dog*. Het feit dat het hondje vaak wordt gezien op de vervoerslijnen per schip tussen Antwerpen, Brussel en Leuven, hebben aan die interpretatie bijgedragen. Zelfs de Fransen gebruiken een verkeerde hoewel chique vertaling: *Chien de batelier belge*. De Duitsers blijven niet achter: *Belgischer Schifferhund* en *Schifferspitz*.

En dat het Schipperke als roepnaam heel vaak *Spits* of *Spitske* heeft, moet worden gezien als een verwijzing naar de vorm van het spitse snuitje en heeft niets van doen met de Spits-honden in rasgroep 5.

Dat het hier om een Belgisch ras gaat, speelt bij het geven van informatie een rol. Omdat in België officieel vier talen worden gesproken, wordt het clubblad van de rasvereniging viertalig uitgegeven en ook de website is in vier talen beschikbaar.

De Leuenaar

Net zoals dat bij de historie van veel andere hondenrassen het geval is, moeten we soms werken met aannames en veronderstellingen. Aan het einde van de negentiende eeuw heeft er in de omgeving van de Belgische stad Leuven een middelgrote, zwarte herdershond bestaan met rechtopstaande oren en een aangeboren stompsaartje. Hij is de begeleider van voerlieden, die hun lasten van Antwerpen (de haven) naar Leuven transporteren. Ene Louis (of Lous) van der Snickt karakteriseert 'de Leuenaar' in 1882 als *een pikzwart duiveltje, zonder paardenvoeten en staart, een ware duivel voor ratten, muizen, mollen en ander ongedierte, een onvermoeibare bewaker, die noch overdag noch 's nachts rust. Die voortdurend op de been is en niets ontgaat van wat er in en buiten huis gebeurt*.

Kynologen van naam zijn van mening dat de Groenenda-

Ook koningin Alexandra van Engeland (1844-1925) heeft in haar kennels een Schipperke. Op dit schilderij, gemaakt in 1902 door Thomas Blinks en Frederick Morgan, zien we de koningin met drie van haar kleinkinderen. Het Schipperke springt op tegen prinses Mary (1897-1935). Zij is geboren op 'Sandringham House'.

ler is voortgekomen uit de grotere Leuvenaars, terwijl het Schipperke zijn voorouders vindt in de kleine Leuvenaars. Bij het opstellen van de eerste rasstandaard voor het Schipperke, in 1888, wil men ook de Leuenaar daarin opnemen. Echter, met de opstelling van de tekst 'struikelt' men over de eis van het gewicht, maximaal 9 kilo. En daarmee is er geen plaats voor de Leuenaar in de rasstandaard van het Schipperke.

Louis Agassiz Fuertes (1874-1927) tekende dit Schipperke dat een slang ontmoet. Afbeelding uit 'The National Geographic Book of Dogs', dat in 1919 verschijnt.

Monnik Wencelas

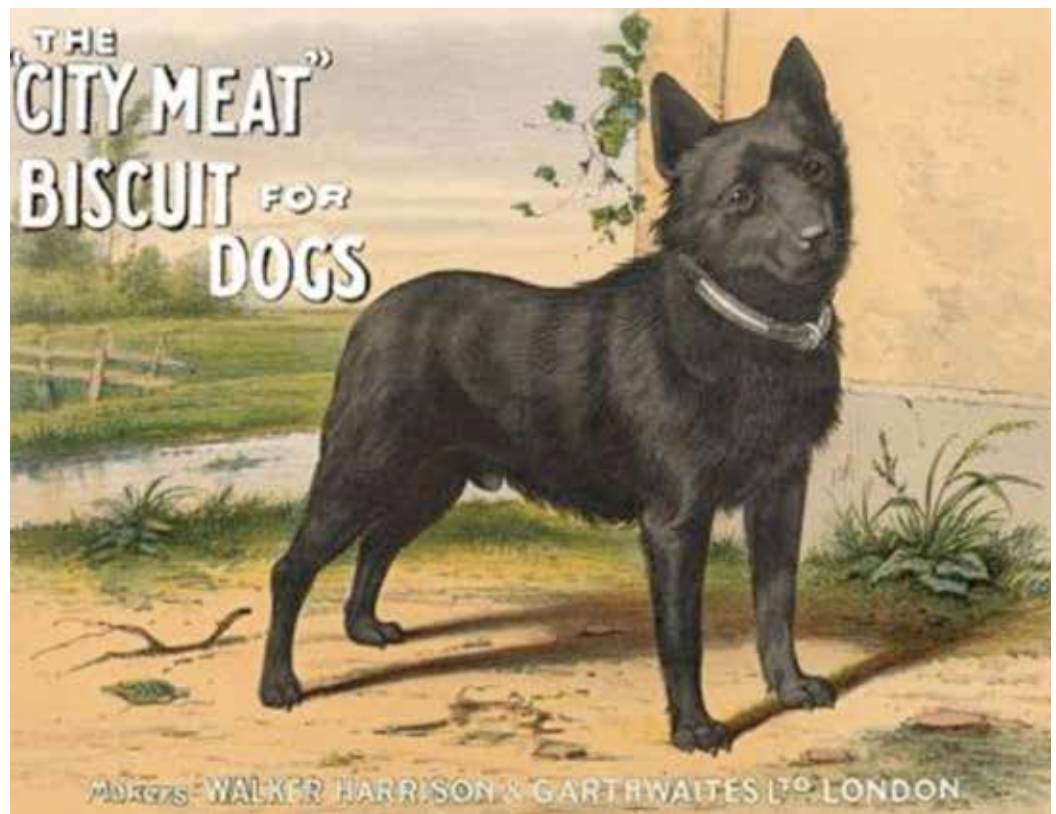
Voor de oudste geschiedenis van dit ras kunnen we echter naar de vijftiende eeuw. Een Brusselse monnik, Wencelas genaamd, schrijft in een kroniek – de middeleeuwse versie van een dagboek – dat er in de stad Brugge, in bijna elk huis een kleine zwarte hond, zonder staart, wordt gehouden. In de zeventiende eeuw is het Schipperke de mascotte van Sint Crispijn, de patroonheilige van de schoenmakers, leerlooiers en leerbewerkers. De leden van het gilde komen, steeds op zondag, samen op de Grote Markt in Brussel. Niet om de mooiste hond aan te wijzen, maar om de mooiste hondenhalband te kiezen. Deze leren halbanden zijn voorzien van koperen of zilveren versieringen. De eerste van deze bijeenkomsten zou zijn gehouden in 1690 en daarmee is het Schipperke het eerste hondenras voor wie een tentoonstelling is georganiseerd. Vreemd genoeg wordt het Schipperke op de Jachthondententoonstelling in Brussel, 1880, door de organisatie beschreven als: *Terriër met glad zwart haar, rechtopstaande oren, zonder staart, Vlaams ras.*

In 1885 ziet koningin Henriëtte van België (officieel Maria Henrica, 1836-1902) op de tentoonstelling in Brussel de Schipperke reu Black (of Blak) van J. Coosmans. Ze koopt het reutje, waarmee het Schipperke meteen 'Hoffähig' is geworden. In 1886 valt het besluit bij een groep liefhebbers een club op te richten. Dat is wel nodig omdat er in de fokkerij, vooral in Engeland, nogal wat eigen wegen worden ingeslagen. Zo fokken de Engelsen andere kleuren en schrijven een eigen rasstandaard. In die jaren worden er nogal wat Schipperkes naar Amerika en Engeland. De Engelse rasvereniging bestaat al sinds 1890, die in Amerika sinds 1929.

Echter, in de laatste jaren van de negentiende eeuw dreigt uitsterven voor het ras. Het uiterlijk van het Schipperke vertoont in die jaren veel variatie. Er zijn honden van het type Antwerpen, type Brussel en type Leuven. Hoog tijd dus om een rasstandaard op te stellen, waarbij het type Antwerpen het meest beantwoordt aan de eisen van de opstellers.

Inzichten en meningen

Na het besluit van 1886 wordt in 1888 de eerste rasvereniging opgericht, tevens de eerste rasvereniging in België. Dat gebeurt niet door de minste kynologen. Het zijn, onder anderen, de graaf de Beaufort, F. Reusens en de reeds genoemde Van der Snickt, die redacteur is van het tijdschrift *Chasse et Pêche*. Reusens is op dat moment een van de bekende fokkers (Exter); hij onderhoudt, met vrachtafen, een lijn tussen Antwerpen en Brussel en op zo'n aak ziet men niet zelden een Schipperke. De relatie tussen

Op deze reclame van 'Biscuit for Dogs' staat een opmerkelijk mooi Schipperke.

de schipper en zijn hondje wordt zo geboren. In 1882 wordt in België de Maatschappij Sint Hubertus – zeg maar de Kennel Club - opgericht en in hetzelfde jaar organiseert men in de stad Spa een tentoonstelling met 550 inschrijvingen, waar voor de eerste keer Schipperkes worden ingeschreven. De eerste prijs is voor Tip, eigendom van burggraaf De Jonghe.

Dankzij allerlei 'inzichten' en meningen zijn er aan het begin van de 20ste eeuw drie verschillende groottes op tentoonstellingen te zien: honden tussen 3 en 5 kilogram (de dwergvorm), honden tussen 5 en 6 kilogram en honden tussen 6 en 9 kilogram. Tot in de jaren vijftig van de vorige eeuw moeten keurmeesters zich hieraan houden.

Pas in 1904 wordt voor de eerste maal een CAC uitgereikt op een tentoonstelling. De eerste Belgische kampioen is Exter Ida. In 1930 verleent koning Albert I van België (1874-1934) de rasvereniging het predicaat 'koninklijk'. Het eerste Schipperke dat in 1888 wordt ingeschreven in het stamboek is – hoe verwarrend is de naam – *Spitz*, geboren in 1885. Echter, de stamvader van het ras is *Franz*, geboren in 1889 en overleden in 1902.

Als L. Seegers in 1912 het boek *Hondenrassen* publiceert, besteedt hij relatief veel aandacht aan het Schipperke en noemt hij als fokkers Fopma Bonnema en J. Reuser (kennel 'De Zwarte Bende'). Dat het Schipperke in Amerika in de jaren dertig al vaste

voet aan de grond heeft, bewijst *The American Kennel Gazette*, die in het meinumner van 1931 een Schipperke prominent op de voorzijde afbeeldt.

De vos en de wolf

De eerste rasstandaard wordt dus in 1888 opgesteld; de tweede, van 1894, heeft wijzigingen van prof. Ad. Reul. Een belangrijke wijziging is de toevoeging dat het hoofd

SCHIPPERKE

Land van herkomst: België

Gebruik: gezelschapshond, waakhond, hondensporten

Levensverwachting: circa 15 jaar

Eerste rasstandaard: 1888

www.fci.be/Nomenclature/Standards/083g01-en.pdf

FCI – nummer: 83

Rasgroep: 1 (Herdershonden en Veedrijvers)

Rasvereniging België: Koninklijke Schipperkes Club van België

Rasvereniging Nederland: Schipperkes Vrienden Nederland

Website België: www.schipperke.be

Website Nederland: <http://schipperkesvrienden-nederland.nl/>

op dat van een vos moet lijken. De standaard van 1897 wordt in 1904 gepubliceerd door de bekende H.A. graaf van Bylandt. Een regelmatig terugkerende eis is die van het gewicht. Meer dan 60 jaar later wordt in 1960 een nieuwe standaard gepubliceerd in De Belgische Rassen, een uitgave van de Belgische Kennel Club. In 2003 wordt een belangrijke vernieuwde standaard gepubliceerd, conform de modelstandaard van de FCI. Daarin wordt maar één gewicht genoemd: van 4 tot 7 kilogram. Honden daaronder of daarboven mogen niet de kwalificatie Uitmuntend ontvangen. En, heel belangrijk, de vergelijking in hoofd met de vos gaat eruit en daarvoor in de plaats komt: gelijkend op een wolf. De nu geldende rasstandaard is van 2009 met wijzigingen in het gebit en de staart.

Verenigingsfokreglement

Van de beide wereldoorlogen heeft het Schipperke een terugslag in de fokkerij ondervonden. Na de Tweede Wereldoorlog zijn er eigenlijk maar drie fokkers van naam over; D. Prevot ('de la Cordonnerie'), L. van der Snickt ('de l' Espérance') en Verbanck ('de Royghem'). Ze hebben moeite om hun pups te verkopen, een probleem dat zich bij tijd en wijle – ook in Nederland – voordoet. In 2016 wordt in Nederland de Schipperkes Vrienden Nederland opgericht, die sinds 2017 is aangesloten bij de Raad van Beheer op Kynologisch Gebied. Dit is de enige rasvereniging in Nederland die, na de fusie met de Schipperkes Club Nederland, de belangen van de Schipperkes behartigt. Op dit moment zijn zo'n 20 fokkers, verspreid over het hele land, die het ras in stand houden en zijn aangesloten bij de rasvereniging. Ook in andere Europese landen zijn er rasverenigingen, bij voorbeeld in Amerika, Noorwegen, Tsjechië, Engeland, Frankrijk en Zweden.

De Nederlandse rasvereniging hanteert het Verenigingsfokreglement, waarin onder andere de stand van zaken met betrekking tot gezondheid en gezondheidsonder-

Schipperkes in de kennel van A. Reuser jl. – 'De zwarte bende'.

Beste van het ras bij de Schipperkes op Crufts 2015 wordt Chadbower Bonnie Rye, een crèmekleurig teefje. In Nederland wordt uitsluitend de kleur zwart geaccepteerd.

zoeken wordt vermeld. Zo zijn een preventieve screening m.b.t. heupdysplasie, elleboogdysplasie, oogonderzoeken en doofheidonderzoeken verplicht. Met Schipperkes die lijden aan epilepsie, distichiasis en patella luxatie (losse knieschijf) mag niet worden gefokt. Schipperkes kunnen bij de geboorte een staart hebben of staartloos zijn. In 2006 wordt in België het couperen van staarten verboden en daarom zien we nu een staart, die bij voorkeur hangend wordt gedragen.

Karakter

Ondanks zijn pittig voorkomen kan het Schipperke zich bij vreemden een tikje afstandelijk opstellen. Maar over 'eigen volk' waakt hij dapper; zijn scherpe blaf en opstaande halskraag weerhouden mensen, die met kwade bedoelingen komen, ervan zijn territorium te betreden. Het Schipperke is een nieuwsgierig Aagje, kan goed met kinderen overweg en is aanhankelijk en trouw. Op een boerderij, waar mollen en andere kwaagdieren zijn, toont hij zijn jachttalent. En dat is nog niet alles want ook konijnen en hazen zijn in zijn omgeving niet echt veilig. Zijn kleine, donkerbruine ogen zien alles wat voorbijkomt en daardoor kan hij wat onrustig gedrag vertonen. Sommige zijn behoorlijk hyperactief, en dat gecombineerd met zijn schelle blaf, kan een nadeel zijn. Voor een aantal hondensporten is het Schipperke bijzonder geschikt. Hij is snel en wendbaar, dus Agility, Breitensport en Frisbee zijn wel aan hem besteed. In onderhoud is het Schipperke niet veeleisend. Regelmatig een goede borstelbeurt is voldoende. ■